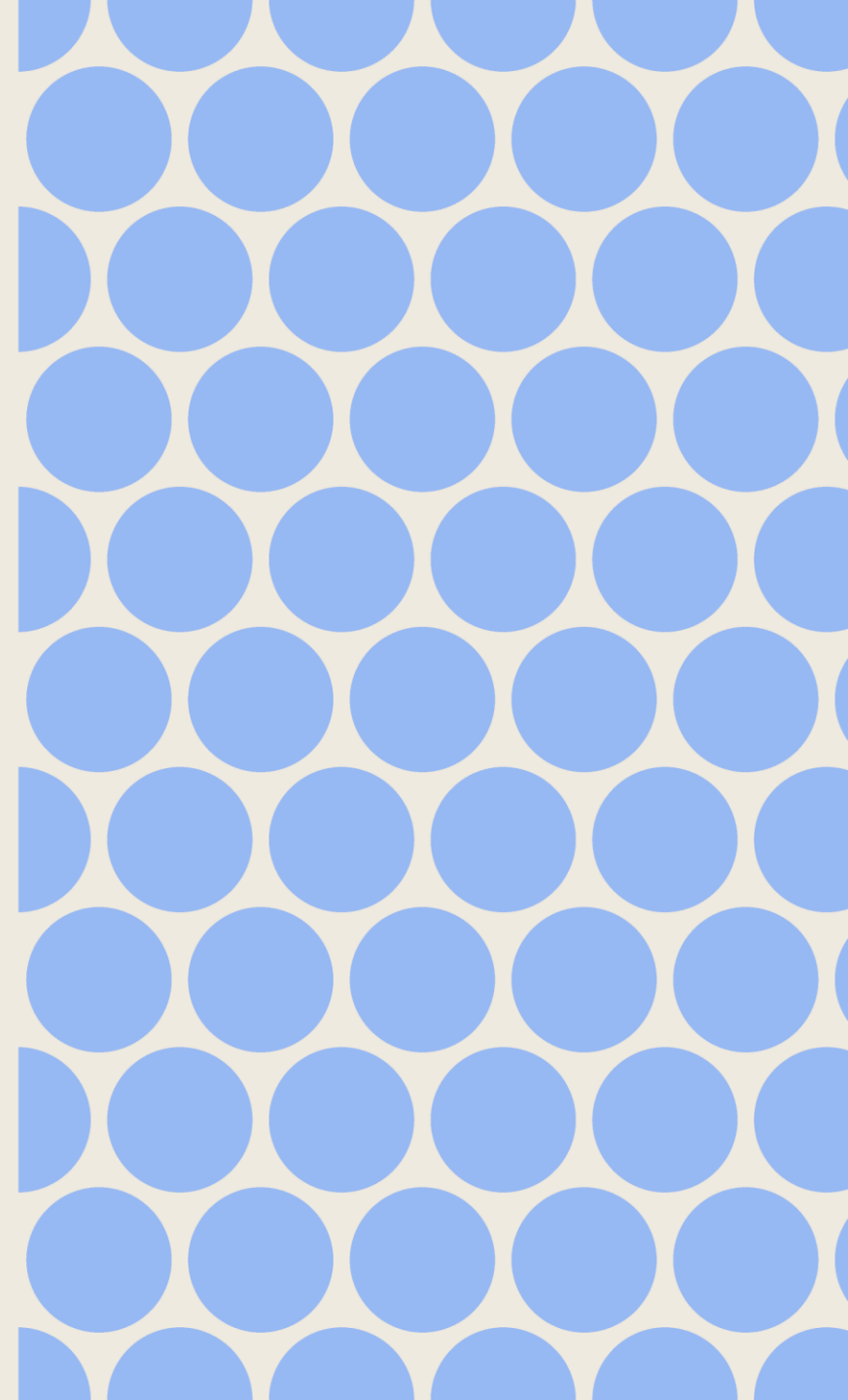

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Terveyden edistämisen määräraha 2026

16.04.2025

OHJELMA

- 14.00 **Tilaisuuden avaus**
STM
- 14.10 **Terveyden edistämisen määrärahan painopisteet 2026**
Kehittämisen neuvos Heli Hätönen, STM
- 14.30 **Määrärahan haku**
Kehittämispäällikkö Anni Helldan, THL
- 14.40 **Kysymyksiä**
- 14.50 **Tilaisuus päättyy**

Viestiseinä käytössä kysymyksiä ja kommentteja varten

Terveysten edistämisen määräraha

- Lakisääteinen, harkinnanvarainen määräraha, joka perustuu lakiin (15.5.2009/333) ja valtioneuvoston asetukseen (535/2009) terveyden edistämisen määrärahasta. Myös valtionavustuslaki määrittelee toimintaa.
- Tavoitteena on ylläpitää ja kohentaa väestön terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä, sekä vähentää eriarvoisuutta hyvinvoinnissa ja terveydessä.
- Määrärahasta myönnetään valtionavustuksia tai tehdään sopimuksia 1–3 vuotta kestäviin terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin. Perustutkimusta ei määrärahalla rahoiteta.
- Määrärahasta myönnetään valtionavustuksia kunnille, hyvinvointialueille, järjestöille, säätiöille ja muille toimijoille (esim. ammattikorkeakoulut ja muut oppilaitokset). Lisäksi voidaan tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista.
- Määrärahalla ei tueta kaupallista toimintaa (tuotosten tulee olla vapaasti saatavilla).
- Määrärahan käytöstä päätetään käyttösuunnitelmalla, jonka valmistelusta vastaa THL sosiaali- ja terveysministeriön antaman ohjeen mukaisesti.

Yleiset painotukset kaikkiin painopisteisiin

- Määrärahalla tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa sekä toimintaa, jota kunnat, hyvinvointialueet ja järjestöt toteuttavat yhdessä.
- Toiminnan tulee kohdentua lisäämään väestön kriisinkestävyyttä vahvistamalla arjen toimintakykyä, yhteisöjen toimivuutta sekä joustavuutta toimia nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Toiminnalla tulee vähentää väestöryhmien ja alueiden välistä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa ja terveydessä.
- Toiminnan tulee tukea Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Vuoden 2026 hankehaun sisällölliset painopisteet

1. Hyvinvointijohtamisen vahvistaminen kehittämällä menetelmiä ja/tai toimintamalleja kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisen tilannekuvan ja tulkinnan, tiedolla johtamisen, asiantuntemuksen ja päätöksenteon kehittämiseksi
2. Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen lapsille, nuorille ja perheille eri toimintaympäristöissä, mukaan lukien digitaaliset ympäristöt. Erityisesti tuetaan vanhemmuutta esimerkiksi valmiuksien lisäämiseksi tai ylisukupolvisten ongelmien ehkäisemiseksi sekä auttamaan haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä
3. Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen lähiyhteisöjä aktivoimalla ja kokemusasiantuntijoiden osallisuutta vahvistamalla, painotuksena erityisesti jalkautuva ja etsivä työ myös digitaalisessa ympäristössä. Pääpainona on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, heidän vanhempiensa ja heitä kohtaavien toimijoiden valmiuksien parantaminen yhteistyössä kuntien ja/tai hyvinvointialueiden kanssa*
4. Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja nuoriin kohdentuva erityinen huolenpito *
5. Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen *

*** Budjettiriihessä 9/2023 lisärahoitusta saaneet painopisteet**

4. Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja nuoriin kohdentuva erityinen huolenpito

a) Ennaltaehkäistään nuorten väkivaltaa ja rikollisuutta vahvistamalla lasten ja nuorten yhteisöllistä osallisuutta (primääripreventio)

Tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten rikollisuutta ja väkivaltaa lisäämällä lasten ja nuorten yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja alueellista turvallisuuden tunnetta. Toiminnan tulee olla monialaista ja sen tulee integroitua osaksi koulun toimintaa. Mukana tulee olla myös muita toimijoita, kuten kunnan nuorisotai kirjastopalvelut tai järjestöjä. Alueen turvallisuutta edistetään yhdessä asukkaiden ja ammattilaisten kanssa.

b) Vahvistetaan alueellisia asiantuntijatiimejä nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi ja katuväkivallan ennaltaehkäisemiseksi (sekundääripreventio)

Tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten rikollisuutta ja katuväkivaltaa sekä väkivaltaista radikalisoitumista lisäämällä nuorten hyvinvointia levottomaksi tunnistetuilla alueilla. Vahvistetaan olemassa olevia ankkuritiimejä tai vastaavia nopeasti ongelmiin reagoivia moniammatillisia asiantuntijatiimejä. Vaatimuksena on toiminnan monialaisuuden lisääminen ja tiivis yhteistyö eri palveluiden kanssa. Lisäksi kehitetään käytäntöjä, joilla varmistetaan turvallisen aikuisen tuki, rinnallakulkijuus sekä tarvittava ammatillinen apu haavoittuvassa asemassa olevalle nuorelle.

Omalkä- ohjelma

- Omalkä-ohjelman tarkoituksena on iäkkäiden osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden sekä toimintakyvyn ja varhaisen tuen edistäminen.
- Kohdistetaan erityisesti yli 65-vuotiaiden henkilöiden hyvinvoinnin, toimintakyvyn, itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden tukemiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yli 75-vuotiaiden henkilöiden ja omaishoitajien tarpeisiin.

Ohjelman sisältö

- Luodaan monitoimijaista yhteistyötä edistävä rakenne.
- Luodaan toimintamalleja, jotka tukevat toimintakykyä ja ehkäisevät hyvinvointi- ja terveysongelmia.

- Järjestöjen ja seurakuntien iäkkäille suunnattu toiminta ja palvelut.
- Hyvinvointialueiden iäkkäiden palvelut kotiin annettavan tuen osalta.
- Liikunta- ja kulttuuripalvelut, ravitsemuspalvelut sekä muu terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta.
- Vahvistetaan (asiakas) ohjausta, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että tukea on saatavilla riittävän varhaisessa vaiheessa.
- RAI – suuntaa antavat perusteet palvelujen myöntämiselle.

5. Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen (1/3)

a) Otetaan käyttöön Kansallinen muistipalvelupolku –toimintamalli

Tavoitteena on hyvinvointia ja terveyttä edistävillä toimenpiteillä ylläpitää ja edistää iäkkään väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä myöhentää palvelutarvetta. Alueellisilla hankkeilla kokeillaan ja otetaan käyttöön Muistipalvelupolku-toimintamalli, joka kohdentuu muistisairauksien riskiryhmissä olevan iäkkään väestöön toimintakyvyn ylläpitämiseen.

b) Tuetaan iäkkäiden hyvinvointia ja terveyttä lisäämällä ja uudistamalla toimintakykyä tukevaa ryhmämuotoista toimintaa

Tavoitteena on toimintakyvyn ylläpitäminen, sosiaalisten suhteiden vahvistuminen, osallisuuden edistäminen, yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentyminen, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen. Otetaan käyttöön kehitettyjä ja hyväksi todettuja ryhmämuotoisia toimintamalleja sekä jatkokehitetään ja juurrutetaan ryhmämuotoista toimintaa kotona asuville iäkkäille, joiden riskissä heikentyä ja elämänpiiri on vaarassa kaventua.

c) Otetaan käyttöön Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille –ohjelmassa kehitettyjä kulttuurisisältöjä

Tavoitteina on ennaltaehkäisevän toiminnan lisääntyminen ja tehostuminen sekä ikäihmisten elämänlaadun parantuminen, elämän merkityksellisyys ja mielekkyyden kokemusten vahvistuminen, toimintakyvyn säilyminen ja osallisuuden kokemuksen paraneminen. Jatkokehitetään ja otetaan käyttöön Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille -ohjelmassa olevia, vaikuttavia kulttuurisisältöjä ikääntyvälle väestölle sekä kulttuurilähetetoiminnan ja etsivän kulttuurityön toimintamalleja, erityisesti niille, jotka ovat ohjautumassa palvelujen piiriin.

5. iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen (2/3)

d) Tuetaan iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallisuuteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja elinikäiseen oppimiseen*

Tavoitteena on iäkkäiden henkilöiden osallisuuden ja sosiaalisten suhteiden vahvistuminen sekä yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentyminen tukemalla toimijuutta, aktiivista kansalaisuutta ja elinikäistä oppimista.

Hankkeissa tulee järjestää toimintaa kotona asuville iäkkäille, joiden osallisuus on heikentynyt, elämänpiiri kaventunut, elämäntilanne saattanut muuttua ja kynnyks poistua kotoa kasvanut. Hankkeissa luodaan alueelle monitoimijaista yhteistyötä edistävä rakenne, joka kokoaa hyvinvointialueen, kunnat ja järjestöt yhteen kehittämään ja toteuttamaan iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä tukevaa toimintaa ja palveluita sekä luomaan uusia toimintamalleja ja osallisuuden mahdollisuuksia. Hankkeissa tulee vahvistaa toimijoiden osaamista ikääntyneiden yhdenvertaisen osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi.

* Uusi painopiste, joka sisältyy 2023/9 budjettiriihessä osoitetun rahoituksen kohdentamiseen

5. läkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen (3/3)

e) Edistetään omaishoitajan terveyttä, vahvistetaan voimavaroja ja jaksamista

Tavoitteena on edistää omaishoitajien terveyttä ja vahvistaa voimavaroja sekä jaksamista. Kehitetään ja otetaan käyttöön tai jatkokehitetään olemassa olevia toimintamalleja: i) omaishoitajalle annettavaa tietoa, ii) hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa ja siihen ohjausta (esim. liikuntaryhmät, kulttuuripalvelut, ravitsemusohjaus, vertaistuki), iii) uupumiseen ja terveysongelmien riskin tunnistaminen, oikean tuen piiriin ohjaaminen oikea-aikaisesti ja jaksamisen seuraaminen (esim. omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisältöjen ja käytäntöjen kehittäminen) sekä iv) vaihtoehtoisia toimintamalleja omaishoitajan vapaan aikaiseksi hoidoksi.

f) Tukimalli omaishoidon erilaisiin kuormittaviin tilanteisiin

Tavoitteena on vahvistaa omaishoitajien yksilöllistä tukea erilaisissa kuormittavissa tilanteissa. Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalli, jossa tunnistetaan ja tuetaan niitä omaishoitajia, jotka ovat jääneet tavanomaisen tuen tai toiminnan ulkopuolelle tai tuki on ollut tarpeisiin nähden riittämätöntä. Toimenpiteissä painotetaan uusien käytäntöjen kehittämistä varsinkin työikäisten omaishoitajien tukemiseen.

Yksilöllisen tuen varmistamisessa tulee huomioida erityisesti ne omaishoitajat, jotka ovat uupumisen tai syrjäytymisen riskissä tai heidän elämäntilanteensa on tavanomaista kuormittavampi.

Käyttösuunnitelman valmistelun lähtökohdat

- Hankkeen tulee liittyä kansallisten terveyden edistämisen ohjelmien toimeenpanoon.
- Tuettavan hankkeen tulee tehostaa terveyden edistämisen rakenteiden ja menetelmien kehittämistä sekä eri toimijoiden moniammatillista ja monitoimijaista yhteistyötä uudistuvissa palvelurakenteissa.
- Hankkeen tulee toiminnallaan pyrkiä kaventamaan väestöryhmien välisiä terveyseroja mukaan luettuna sukupuolten väliset terveyserot.
- Hankkeen tulee edistää hankkeen kohderyhmän osallisuutta lisääviä toimintatapoja.
- Hankkeen tulee hankesuunnitelmassa kuvata ja arvioida hyvinvointi- ja kustannusvaikutuksia.
- Hankkeen tulee tuoda kansallista lisäarvoa terveyden edistämiselle hyödyntämällä jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä innovatiivisesti tai kehittämällä uudenlaisia menetelmiä terveyden edistämiseen.
- Hanke-ehdotuksen tavoitteiden tulee olla täsmällisiä, aikataulutettuja, realistisia ja mitattavissa olevia.
- Hankkeen toteuttajan tulee osoittaa hankkeeseen omaa rahoitusta. Vain perustelluista syistä hanketta voidaan rahoittaa täysimääräisesti.

